

UPA16/104-106-107-108
13. april 2016
Sara Olsvig

Imm. 104

Uunga siunnersuut: Atomip nukinganik pissuteqartumik ajutoortoqartillugu imaluunniit qingornernik ulorianartunik pissuteqartumik ajornartorsiuteqartoqalersillugu ikiuinissaq pillugu Det Internationale Atomenergiagenturimi isumaqatigiisummut Danmarkip akuersinera pillugu inatsisip Kalaallit Nunaanni atuutilersinneqarnissaa pillugu peqqussummut oqaaseqaat pillugu Inatsisartut aalajangiussinissaannut siunnersuut.

(Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq)

Imm. 106

Uunga siunnersuut: Tunisassianik marloqiusamik atorneqartartunik avammut annissuineramik nakkutiginnineq pillugu Kalaallit Nunaannut inatsisissatut siunnersuummut oqaaseqaateqarnissaaq pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassa.

(Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq)

Imm. 107

Uunga siunnersuut: Atomip nukinganik atortussianik sorsunnerunngitsumut atuineramik nakkutillineq pillugu Kalaallit Nunaannut inatsit pillugu Siunnersuummut oqaaseqaatissamut Inatsisartut aalajangiussassa.

(Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq)

Imm. 108

Uunga siunnersuut: Pinerluuteqarsimasunik tunniussisinnaatitaaneq pillugu inatsisip ilaata allangortinneqarnissaa pillugu inatsisip Kalaallit Nunaanni atuutilersinneqarnissaanik kunngip peqqussutaanut Namminersorlutik Oqartussat oqaaseqaateqarnissaaq pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassa.

(Inuussutissarsiornermut, Suliffeqarnermut Niuernermut Nunanullu Allanut Naalakkersuisoq)

Innuttaasunik taasititsinissaq isumaqatigiissutigisigu

Ukioq manna Nunatsinni upernassanersoq nalorninarpoq.

Tamat oqartussaaqataanerannik ingerlatsinerput aaqqissimanagu, innuttaasunik peqataatitsinnngitsoorluta ullumikkut suliaqat uku Inatsisartuni suliarivagut. Upernaami silap kissatsikkiartuaarnerani qaammariartuaarneranilu neriuuteqarneq pingortaraluarpoq. Innuttaasorpasuit tallimangormat neriuuteqarlutik sassarfigaatigut, ingerlaaqatigiinnerminni oqariartornerminnilu innuttaasut urani pillugu taasitinneqarnissaannik piumasaqarlutik.

Upernaaq manna pisut tamat oqartussaanerannik ingerlatsinitsinnut aalajangiisuussapput. Partiit pingasut, Inuit Ataqatigiit ilanngullugit, urani pillugu innuttaasunik taasititsinissamik imalinnik siunnersuuteqarput. Inatsisartuni amerlanerussuteqartut innuttaasut apeqqummi tunngaviulluinnartumi isumasiorneqarnissaannik aalajangersinnaanngorput.

Tamat oqartussaaqataanerat nukittoq pilersitsigu

Naalakkersuisut danskit naalakkersuisui peqatigalugit nunatsinnit uranimik tunisassiortoqarsinnaanissaa pillugu inatsisitigut piareersaallutik suliaqarput. Suliaq tamanna nangillugu oqaluuserisassat immikkoortut 104, 106, 107 aamma 108 massakkut oqallisigisavut

Inatsisartunut suliassanngortinneqarput. Maluginianngitsoorneqarsinnaanngilaq suliaq annertuumik tuaviuunneqarmat. Naalakkersuisunut apeqqutigisariaqarparput: Sunaana tunngaviusumik tamat oqartussaaqataanerat akigalugu tuaviuussinermi anguniarneqartoq? Inuit Ataqtigiiit Folketingimi Inatsisartut suliassamik suliarinneqqaarnissaa pillugu ilungersorsimavugut. Tupigeqaarput Nunatsinni Naalakkersuisunit akuersaarneqarluni suliaq Inatsisartuni suliarineqarsimatinnagu Folketingimi suliarineqaaqaaleraluarmat. Naalakkersuisunut aamma apeqqutigisariaqarparput: Naalakkersuinikkut Namminersorneq pillugu isumaqtigiissut killormut saallugu ingerlatsisoqalerami? Sooq Inatsisartuni suliarinneqqaartarnissamik isumaqtigiissuteqarsimanerput malinneqarniarsimangila?

Inuit Ataqtigiinnut nalorninangilaq. Inatsisartut inuiaallu taaitinneqarnermikkut isummersimanissaat utaqqineqartariaqarpoq, taamalu ilisoqarnissaanut piareersaalluni suliaq unitsinneqartariaqarpoq.

Pineqartut Naalakkersuisut danskinut urani pillugu ukiup aallartilaarnerani isumaqtigiissutigisaannut uiggiullugit suliarineqartussanngortinneqarput. Isumaqtigiissutit pineqartut Namminersorneq pillugu inatsimmi tunngaviulluinnartunik isumaqtigiissutigineqarsimasunik unioqqutitsisut Inuit Ataqtigiiit isumaqarpugut, uranimullu taamaallaat tunnganatik. Aatsitassat marloqiusamik atorsinnaasut allat aamma pineqarput. Sillimaniarnermut tunngasuni soorunami Danmark suleqatigineqartassaaq, oqartussaaaffinnilli utertitsineq Inuit Ataqtigiinnit kukkulluinnartutut, tamallu oqartussaaqataanerattut taaneqarsinnaanngilluinnartutut isigaarput. Sooq tuaviinnaq isumaqtigiissusiortoqarpa Namminersorneq pillugu isumaqtigiissusiorsimanitsinnut kinguarsaasussamik? Sooq Inatsisartut isumaqtigiissusiornermi oqaasertaliussat naammassinnginneranni peqataatinneqanngillat? Urani pillugu Naalakkersuisut sunnertisimaarneranni apeqqutit saqqummersut akineqanngitsullu imaaginnavipput.

Naalakkersuilluarnermik ingerlatsisoqarsimappat minnerpaamik Inatsisartut peqataatillugit isumaqtigiissutinik suliaqartoqarsimassagalarpoq.

Urani kisimi pineqanngilaq

Immikkoortoq 106-mi dual use-mik taaneqartartunik avammut tunisaqarnermi sillimaniarnermullu nakkutilliinissamut tunngasuni akuersissutinik tunniussinissamut oqartussaaftik tamakkiisoq Danmarkimut tunniunneqarpoq. Tunisassianik marloqiusamik atorneqartartunik avammut annissuineramik nakkutiginninneq pillugu Kalaallit Nunaannut inatsimmut siunnersuummi, uani pineqartumi - §6: Inuussutissarsiornermut aqutsisoqarfik avammut annissiniarnermik nakkutiginninnermut oqartussaaasuvoq" aamma §7: "Avammut annissisarnermik nakkutiginninnermut oqartussaaq tunisassiat marloqiusamik atorneqartartut anninneqarnissaannut akuersissuteqarluni imaluunniit itigartitsilluni aalajangiissaaq" kiisalu "Avammut annissisarnermik nakkutiginninnermut oqartussaaq imm. 1 malillugu aalajangiinnnginnerani, Suliffeqarnermut, Inuussutissarsiornermut Niuernermullu Naalakkersuisoqarfik tusarniaaffigineqassaaq".

Aalajangiiniarnermi taama ililluta taamaallaat tusarniagassanngortitaavugut.

Pineqartumi ulorianartunik qinngornertallit kisiisa pineqanngillat. Erseqqissumik allassimavoq, aalajangiiffissatut siunnersuummit issuaavunga; "Tunisassiat marloqiusamik atorneqartartut imaluunniit tunisassiat dual-use, inatsisissatut siunnersuummi paasinninneq malillugu tassaapput tunisassiat inuiaqtigiinni aamma sakkutooqarnermi siunnertanut atorneqarsinnaasut, aammalu uraniinnarmut tunngassuteqaratik", issuaaneq naavoq.

Tamannaannarluunniit eqqarsaatigalugu Inatsisartunut suliaq unitseqqusariaqarparput Namminersorneq pillugu inatsimmi anguniakkat killormuuannik uani iliuuseqartoqaleramat.

Sooq namminersornitta ineriartortinnissaa aalajangiutereerlugu Danmarkimut oqartussaaffinnik utertitsissaagut? Sooq ataqeqatigiinnermik tatigeqatigiinnermillu Naalagaaffeqatigiinnermi tunngaveqarniarluta oqarutta tatigeqatigiilluta suliassanik akisussaaffinnillu agguataarinneq isumaqatigiissutigisimasarput attassinnaangilarput?

Uranisiornissamut piareersarneq tuaviuunneqartoq annertuumik Inuit Ataqatigiit apeqquserparput. Akisussaaffinnik allaat Danmarkimut utertitsilluni ingerlanneqarniarpat oqartariaqarpugut; Nunarput uranisiornissamut piareersimangilaq.

Urani tunngaviumik naleqartitanut tunngavoq

Inuit Ataqatigiit erseqqissumik oqaatigissavarput urani ulorianartunillu qinngornertallit tunngaviumik naleqartitanut tunngammata. Nunarput nunarsuarmioqatigiinnut ulorianartunik qinngornertalinnik siammaassava? Inuit Ataqatigiit naaggaarpugut. Naaggaarpugut avatangiisitsinnik mianerinninnissamut angeratta, kinguaassatsinnik illersuinissamut angeratta, nunatullu namminiilivikkiartuaarnitsinni naleqartitat puigorneqannginnissaannut angeratta.

Inuit Ataqatigiinnit erseqqilluinnartumik siunnersuuteqarpugut. Nunarput uranimik piiiaaffigineqassanersoq avammullu tunisaqartalissanersoq innuttaasut taasitillugit isumasiuumavugut. Apeqqut uatsinnut tunngaviumik naleqartitanut tunngavoq. Tamanna naqissuseqqissavara partiillu allat Naalakkersuisullu apererusuppakka tunngaviumik naleqartitat suut tunngavigalugit Nunatsinnik ineriartortitsissallutik takorluugaqarnersut?

Uranimut angertunit naaggaartuusugut nutaamik nunasiaateqartutut pissusilersortutut taaneqarsimavugut. Taama oqarneq sakkortuumik akerlilissavara. Isumaqarpunga nuna namminiilivikkiartortoq imminut aperisinnaasariaqartoq naleqartitat suut tunngavigalugit ineriartorumanerluni, isummerlunilu! Tamanna uagut anguniarparput. Nutaamik nunasiaateqartutut pissusilersorneraaneq ima illuatungilerlugu aperisariaqarpugut: Kikkunukua kikkunnit aquneqartut?

Ineriartortitassanik allanik qulakkeerinnissimavisi?

Uranimut naaggaartuusugut Naalakkersuisuusunit Kujataanilu borgmesterimit saassutarineqaqattaarpugut.

Naalakkersuisut Kujataanilu borgmesteri aperisariaqarpavut qanoq ilillutik Kuannersuarni uranimik aatsitassanillu allanik piiiaffeqalernissaq piviusorsiorneranik pissusilersorsinnaanersut? Sunaana tunngavigalugu taama isumaqartoqartoq? Neriorsuisinnaasimangikkussilu ilumut uranimik aatsitassanillu allanik Kuannersuarni piiiaffeqalissasoq sooq taava inuussutissarsiornikkut, innuttaasullu suliffissaannik allanik ineriartortitserujussuanngilasi?

Ilisimaneqarluartutut nultolerance-mik taagugarput killiliussaasimasoq 60ppm-iuvoq. Ilisimaneqarluarportaaq killiliussaasimasoq taanna qaanginngikkaluarlugu Nunatsinni aatsitassarsiorfissat periarfissaasut amerlaqisut. Taamaammat Inuit Ataqatigiit uranimullu naaggaartut allat ineriartortitsiumangittutut taaneqartarnerput sakkortuumik akerlilissavara. Taamaattoqanngilaq. Nunatta ineriartornissaanut soqutigisaqanngittutut nikassaasut apererusuppakka suut akigalugit uranisiornissamut piareersimanersut? Sumut uranisorumanissinni killiliissavisi? Avatangiisit peqqissuserlu innarlerneqanngippata aatsaat ammaasoqarsinnaanera taakkartorneqartuarpoq. Peqqissusermi avatangiisillu innarlerneqartussaasasut takussutissartaqalissappat taava sumut killiliissavisi? Uran, thorium, radon, flour, natriumflourid allallu aatsaat avatangiisitsinik peqqissutsitsinnillu innarleereerpata? Inuiaqatigiittummi naleqartitagitut sukkuut killiliissavisi??

Inuit Ataqtigiinnit tikkuartuarparput inuussutissarsiutit allat ineriartortinneqartariaqarmata. Taamammi iliunngikkutta Narsaq Kujataalu ipisikkaluttuinnassavarput. Akisussaassuseqartumik kommunemik pineqartumik Naalakkersuinikkullu ingerlatsisoqassappat inuussutissarsiutinik allanik ineriartortitsissalluni pisariaqavippoq.

Naalakkersuisut maannangaaq neriorsuisinnaappat taama iliussallutik?

Eqqunngitsoq oqaatigeqattaarlugu eqqortunngornaviangilaq

Naalakkersuisut ilaannit eqqunngitsunik saqqummiussaartoqartaqattaarpoq, oqartoqartarluni uranimik attueqqusinnigilluinnarneq, nultolerance, Inuit Ataqtigiinnit 2010-mi peerneqarsimasoq.

Eqqunngitsoq uteqattaarlugu eqqortunngornaviangilaq. 2013-mi oktobarimi uranimik attueqqusinnigilluinerup peerneqarneranut atatillugu taamani Naalakkersuisuusunit eqqunngitsunik taama oqaaseqartoqarmat tusagassiutitigut Inuit Ataqtigiinnit nalunaaruteqarpugut, Naalakkersuisut namminneq nassuiaasiortitsinerannit issuaalluta ima taamani allappugut, issuaavunga: "Peqatigisaanik tapiliussami erseqqissarneqarpoq Naalakkersuisut piiaanissamut akuersissummik tunniussiumangissinnaatitaasut. Taamatut (akuersissummik)tunniussiumanginneq qanorluunniit tunngavilersuutitalimmik aalajangiunneqarsinnaavoq, ilanngullugit politikikkut eqqarsaatigisassat. Ingerlatseqatigiiffiup tamatumanna paasinnilluni nalunaarutigaa."

Nassuiaammi Naalakkersuisut aamma paasivaat, issuaavunga; "misissuinissamut akuersissutinut atugassarititaasunut nalinginnaasunut killiliussat iluani misissuinerit suut akuerisaanersut killiliussani erseqqinnerusumik erseqqissaanissaq pisariaqartinneqarpoq. " Taamatuttaaq Naalakkersuisut paasivaat 2010-mi atugassarititaasutut nalinginnaasutut erseqqissaatigineqartut "naapertorlugit akuersissut pinngoqqaatinik radiop qinngornerinik akulinnik misissuinissamut atuinissamullu akuerisaanersut nalunaarutigineqarnissaanut pisinnaatitsingilaq", issuaaneq naavoq

Tupigeqaara Naalakkersuisut ukioq 2016 taama erseqqissumik naqqiuteqarfigeqqittariaqarmata. Oqartariaqarpugut Naalakkersuisut tamatsinnut naalakkersuisuummata, Naalakkersuisullu tatigineqarsinnaasut inuiaqtigiittut atorfissaqartikkatsigit. Sakkortuumik kaammattuutigeqqissavara Naalakkersuisut eqqunngitsunik saqqummiusseqattaarnertik unitsissagaat, Naalakkersuisullu Siulittaasuata eqqortut erseqqissumik avammut nalunaarutigissagai, Nultolerance 2010-mi peerneqarsimanginnera ilanngullugu.

Maluginianngitsoorsinnaangilarput; naak immikkoortut ukua sisamaasut assigiinngingaatsiaraluartut ataatsimut oqallisigineqarnissaat aalajangiunneqarsimammat. Ukiarmi immikkoortut ukununnga assingusut arfinillit ataatsimut suliarineqarmata Inuit Ataqtigiit qinnutigigaluarparput immikkoortillugit suliarineqassasut. Qinnuteqaaterput taamani itigartinneqarpoq. Maannakkut ataatsimut suliaqartitsisoqaqqippoq apeqqutigisariaqarparpullu tuaviuussiniarneq tamatumani aamma siunertaasimanersoq?

Suliat unitsikkallarlik

Paatsoortitsisinnaasunik Naalakkersuisut saqqummiussisaqattaarnerat, innuttaasunik taasititsinissamik siunnersuutit arlaqartuunerat, inatsisiliornerit tunngavissatut Nunatta Danmarkillu akornanni isumaqtigiissutaasut suliarineqarnerini Inatsisartut peqataatinneqannginnerat, Namminersornerlu pillugu isumaqtigiissummut nalorninartumik inissiinerat tunngavigalugit Inuit Ataqtigiit sakkortuumik oqaluuserineqartut unitsinneqarnissaat inassutigissavarput. Innuttaasut taasitinneqaaqartariaqarput.

Suliat unitsivinneqarnissaanut amerlanerussuteqartitsissanngikkutta ataatsimiititalianut susassaqtunut pineqartut ingerlanneqarnissaat inassutigissavarput. Tuaviuussiniaannarluni suliat ingerlanneqassanngilaq. Tamat oqartussaaqataanerat minnerpaaffimmiititsilluni ingerlatsisoqassanngilaq. Partiinut tamanut kaammattuutigeqqissavarput tamat oqartussaaqataanerannik pingaartitsisumik ingerlatsilluta innuttaasut taasiteqqaaartigit.

Qujanaq.